NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 12815

DRAY KHSIDISHE

Isaac Leib Peretz

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

•

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

•

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified. If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x101, or by email at cmadsen@bikher.org.

י. ל. פּרץ

דרײַ חסידישע דערציילונגען

פֿאַרלאַג
„ייִדבוך“

ביי דער
„געזעלשאַפֿט פֿאַר ייִדישע װעלטלעכע שולן אין אַרגענטינע“
בוענאָס־אײַרעס 1949

י. ל. פּרץ

דרײַ חסידישע דערציילונגען

געצייכנט:

משה פייגענבלום

וויסנשאפטלעכער אינסטיטוט
INSTITUTE FOR JEWISH RESEARCH

פֿאַרלאַג
„יידבוך"

ביי דער

„געזעלשאַפֿט פֿאַר יידיש װעלטלעכע שולן אין אַרגענטינע"

בוענאָס איירעס 1949

BOULOGNE SUR MER 671-75 - BUENOS AIRES

א פאַר ווערטער

אויף דער איניציאַטיוו און פינאַנצירט פון אַ גרופּע פאַרוואַלטונגס - מיטגלידער און נאָענטע פריינד, איז ביי דער „געזעלשאַפט פאַר יידיש-וועלטלעכע שולן אין אַרגענטינע" געשאַפן געוואָרן אַ פאַרלאַג א. נ. „יידבוך".

דער פאַרלאַג שטעלט זיך פאַר אַ ציל אַרויסצוגעבן ווערטפולע יידישע ביכער, נייטיק פאַר שולן ווי פאַר די לייענער און ליבהאָבער פון יידישן וואָרט.

געווען אַ צייט ווען דער היגער ישוב האָט געגרינדעט שולן. שפּעטער, איז געקומען דער דראַנג צו בויען אייגענע שול-בנינים, אויסברייטערן און פאַרטיפן די יידישע שולן.

איצט, איז געקומען די צייט און די נייטווענדיקייט, אַז יידישע שולן זאָלן — אַחוץ דער דערציאונג פון יונגן דור און דער קולטור-טעטיקייט פאַרן ברייטן עולם — באַקרוינען זייער אַרבעט מיט נאָך אַ וויכטיקן צווייג פון דער יידישער קולטור, ווי דאָס איז אַרויסגעבן יידישע ביכער.

„יידבוך" האַלט פאַר אַ זכיה אָנצוהייבן זיין פאַרלאַג-טעטיקייט מיט אַרויסגעבן דריי דערציילונגען פון י. ל. פּרץ (געצייכנט פון היגן קינסטלער משה פייגענבלום), אין וועלכע עס קומען צום אויסדרוק די גייסטיקע שיינקייט און דערהויבנקייט פון דורות יידן און יידיש לעבן.

בקרוב גייט אַריין אין דרוק אַ וויכטיק בוך פונעם באַקאַנטן יידישן פּעדאַגאָג, געוו. פאָרזיצער פון דער „ציש"א" אין פּוילן, ח. ש. קאַזשדאַן, א. נ. „מעטאָדיק פון דער יידישער שפּראַך", אַ בוך פון גרויסער באַדייטונג פאַר די יידישע שולן אין דער גאַנצער וועלט.

מיט דער זיכערקייט, אַז די יידיש-לייענער אין דער וועלט וועלן מיט פרייד אויפנעמען דעם פאַרלאַג ביי דער י. ל. פּרץ שול ווי נאָך אַ דערגרייכונג און אַ נייע פּאָזיציע פון יידישן ישוב אין אַרגענטינע, גיבן מיר איבער אונדזער ערשטע אויסגאַבע אינעם רשות פון לייענער.

פאַרלאַג „יידבוך" ביי דער „געזעלשאַפט פאַר
יידיש - וועלטלעכע שולן אין אַרגענטינע".

אױב נישט נאָך העכער

אויב נישט נאָך העכער

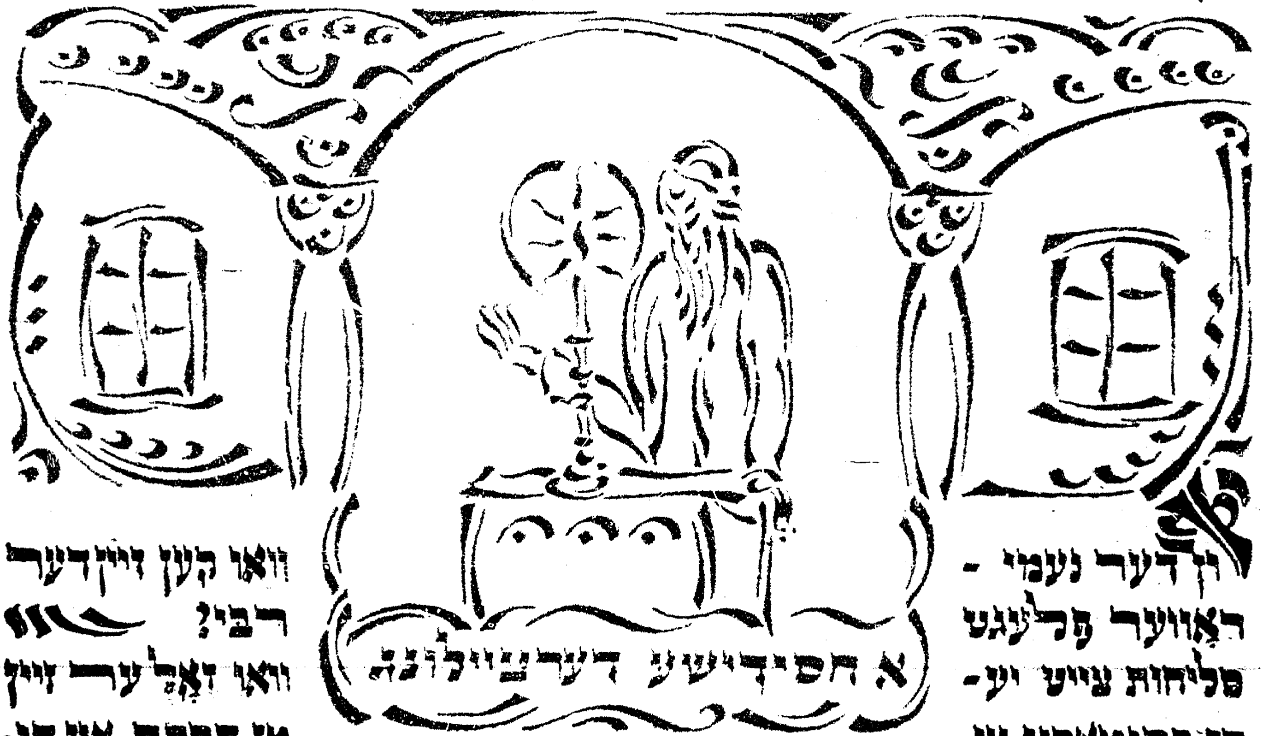

און דער נעמיראָווער פֿלעגט סליחות צייט יעדן פֿרימאָרגן נעלם ווערן, פֿאַרשווינדן! מען פֿלעגט אים נישט זען אין ערגעץ: ניט אין שול, ניט אין ביידע בתי-מדרשים, נישט ביי אַ מנין, און אינדערהיים אוודאי און אוודאי נישט. די שטוב איז געשטאַנען אָפֿן, ווער עס האָט געוואָלט איז אַריין און אַרויסגעגאַנגען; געגנבעט ביים רבין האָט מען נישט, אָבער קיין לעבעדיק באַשעפֿעניש איז אין שטוב נישט געווען.

וואו קען זיין דער רבי? וואו זאָל ער זיין מן הסתם אין הימל! ווייניק געשעפֿטן האָט אַ רבי פֿאַר ימים-נוראָים צו פֿאַרזאָרגן? יידעלאַך, קיין עין-הרע, דאַרפֿן פּרנסה, שלום, געזונט, גוטע שידוכים, ווילן גוט און פֿרום זיין, און די זינד זיינען דאָך גרויס, און דער שטן מיט זיינע טויזנט אויגן קוקט פֿון איין עק וועלט ביז דער צווייטער, און ער זעט, און קלאָגט, און מסרט... און ווער דאַרף העלפֿן אז נישט דער רבי?

אזוי האָט דער עולם געטראַכט.
איינמאָל איז אָבער אָנגעקומען אַ
ליטוואַק. לאַכט ער! איר
קענט דאָך די ליטוואַקעס: פֿון
מוסר-ספֿרים האַלטן זיי ווייניק,
דערפֿאַר שטאָפּן זיי זיך אָן מיט
ש״ס ופּוסקים. ווייזט דער ליטוואַק
אַ בפּירושע גמרא — די אויגן
שטעכט ער אויס. אַפֿילו משה
רבינו, ווייזט ער, האָט בײַם
לעבן נישט געקאָנט אַרויף אויפֿן
הימל, נאָר געהאַלטן זיך צען
טפֿחים אונטערן הימל! נו, גיי
שפּאַר זיך מיט אַ ליטוואַק!
- וואו-דען קומט אַהין דער רבי?
- מײַן דאגה! - ענטפֿערט ער און
ציט מיט די אַקסל, און
תּוך כדי דבור (וואָס אַ ליטוואַק
קען!) איז ער זיך מיישב, צו
דערגיין די זאַך.

אָך דעמזעלבן פֿאַרנאַכט,
באַלד נאָך מעריב, גנבעט זיך
דער ליטוואַק צום רבין אין חדר
אַריין, לייגט זיך אונטערן רבינס
בעט, און ליגט. ער מוז אָפּוואַר-
טן די נאַכט און זען, וואו דער
רבי קומט אַהין, וואָס ער
טוט סליחות-צייט.
און אַנדערער וואָלט אַפּשר
אײַנגעדרעמלט און פֿאַרשלאָפֿן
די צייט: אַ ליטוואַק טוט זיך אַן
עצה: לערנט ער זיך אויסנווייניק
אַ גאַנצע מסכתא! איך געדענק
שוין נישט, חולין צי נדרים!
פֿאַרטאָג הערט ער, ווי מען
קלאַפּט צו סליחות.
דער רבי איז שוין נישט געשלאָפֿן
אַ צייט. ער הערט אים שוין

אפשר אַ גאַנצע שעה קרעכצען. ווער עס האָט געהערט דעם נעמיראָווער קרעכצען, ווייס, וויפיל צער פאַר כל ישראל, וויפיל יסורים עס האָט געשטעקט אין דיין יעדן קרעכץ... די נשמה פלעגט אויסגיין, הערנדיק דאָס קרעכצען! אַ ליטוואַק האָט דאָך אָבער אַן אייזן האַרץ, הערט ער צו און ליגט זיך ווייטער! דער רבי ליגט זיך אויך: דער רבי זאָל לעבן, אויפן בעט, דער ליטוואַק אונטערן בעט.

ערנאָך הערט דער ליטוואַק, ווי די בעטן אין דעם הויז הויבן אָן סקריפּען... ווי די בני-בית כאַפּן זיך אַרויס פון די בעטן, ווי מען מורמלט אַ יידיש וואָרט, מען גיסט וואַסער אויף די נעגל, עס קלאַפּן אויף און צו די טירן... דערנאָך איז דער עולם אַרויס פון שטוב, עס ווערט ווייטער שטיל און פינסטער, דורכן לאָדן שיינט קוים אַרײַן אַ קליין ביסל ליכט פון דער לבנה...

מודה האָט ער געווען, דער ליטוואַק, אַז ווען ער איז געבליבן איינער אַליין מיטן רבין, איז אים באַפאַלן אַן אימה. די הויט איז שוין אים אויפגעלאָפן פאַר שרעק, די וואָרצלען פון די פאות האָבן אים געשטאָכן אין די שלייפן ווי די נאָדלען.

אַ קלייניקייט, מיטן רבין, און אלוהות-צייט, פאַרטאָג, אַליין אין שטוב!...

אליטוואַק איז דאָך אָבער איינגעשפּאַרט, ציטערט ער ווי א
פֿיש אין וואַסער און ליגט. —

לוויצנדר־לעך, שטייט דער רבי, זאָל לעבן אויך... פֿריער טוט ער — האָט א ייד דאָרט שאָן... דערנאָך גייט ער צו צו דעם קליידער-אַל-מער און נעמט ארויס א פּעקל... עס באַווייזן זיך פּויערישע קליי-דער: לייוונטענע פּלודערן, גרויסע שטיוול, א סערמיעגע, אַגרויסע פֿוטערן היטל מיט אַ ברייטן לאַנגן לעדערנעם פּאַס, אויסגע-שלאָגן מיט מעשענע נעגעלאַך. דער רבי טוט עס אָן... פֿון דער קעשענע, פֿון סערמיעגע, שפּאַרט ארויס אַן עק פֿון אַ גראָבן שטריק... פֿון א פּויערשן שטריק! —

דער רבי גייט אַרויס: דער ליטוואַק-נאָר! דורכגייענדיק, טרעט אָן דער רבי אין קיך, באַוועגט זיך אייג[?]

פֿון אונטער אַבעט נעמט ער ארויס אַ האַק, פֿאַרלייגט די אונטערן פּאַס און גייט ארויס פֿון שטוב.

דער ליטוואַק ציטערט, נאָר ער טרעט נישט אָפּ.

אַ שטילער, ימים-נור-
אימדיקער פּחד וויגט זיך
איבער די טונקעלע גאַסן.
אָפּט רײַסט זיך אַרויס אַ
געשריי פון סליחות פון ערגעץ
אַ מנין, אָדער אַ קראַנקער
הרעכץ פון ערגעץ אַ פענ-
סטער... דער רבי האַלט זיך
אַלץ אין די זייטן פון די
גאַסן, אין די שאָטן פון די
הייזער... פון איין הויז צום
אַנדערן שווימט ער אַרויס
און דער ליטוואַק נאָך אים...
און דער ליטוואַק הערט, ווי
זיין אייגן האַרץ-קלאַפּן מישט
זיך צוזאַמען מיטן קול פון
רבינס שווערע טריט:
אָבער גיין גייט ער, און קומט
צוזאַמען מיטן רבין אויס
דער שטאָט אַרויס.

ינטער דער שטאָט
שטייט א וועלדל.
דער רבי, זאָל לעבן, נעמט זיך
אין וועלדל אַרײַן. ער מאַכט אַדרײַסיק־פֿער־ציק טריט און שטעלט זיך אָפּ בײַ'ן א ביימל און דער ליטוואַק ווערט נבהל ומשתומם, זעענדיק, ווי דער רבי נעמט אַרויס פֿון פֿאַס די האַק און שלאָגט אין ביימל אַרײַן. ער זעט, ווי דער רבי האַקט און האַקט, ער הערט ווי דאָס ביימל קרעכצט און קנאַקט. און דאָס ביימל פֿאַלט, און דער רבי שפּאַלט עס אויף ליפּעס... די ליפּעס – אויף דינע שײַטלאַך; און ער מאַכט זיך א בינטל האָלץ, נעמט עס אַרום מיטן שטריק פֿון קעשענע, ער וואַרפֿט דאָס בינטל האָלץ איבער די פּלייצעס, שטעקט צוריק אַרײַן די האַק

אינם פֿאַס, ראָדזשט זיך אַרויס פֿון וואַלד און גייט צוריק אין שטאָט אַרײַן, אין אַ הינטערגעסל שטעלט ער זיך אָפּ בײַ אַן אַרים, דהאַלב אײַנגעבראָכן הײַזל און קלאַפּט אָן אין פֿענסטערל.

– ווער איז? פֿרעגט מען דערשראָקן פֿון שטוב אַרויס. דער ליטוואַק דערקענט, אַז עס איז א קול פֿון א ייִדענע, פֿון אַ קראַנקער ייִדענע.

– יאַ! ענטפֿערט דער רבי אויף פּויעריש לשון.

– קטאָ יאַ? פֿרעגט מען ווײַטער פֿון שטוב און דער רבי ענטפֿערט ווײַטער, אויך מאַלאָראָסיש לשון: וואַסיל!

– וואָס פֿאַר אַ וואַסיל און וואָס ווילסטו, וואַסיבל?

– האָלץ, זאָגט דער פֿאַרשטעלטער וואַסיל, האָב איך צו פֿאַרקויפֿן! זייער ביליג... בחצי חנם האָלץ!

און, ניט וואַרטנדיק אויף אַ תשובה נעמט ער זיך אין שטוב אַריין.

דער ליטוואַק גנבעט זיך אויך אַריין און, ביים גרויסן ליכט פֿון פֿריִען מאָרגן, זעט ער אַן אָרימע שטוב, צעבראָכן, אָרים כלי-בית... אין בעט ליגט אַ קראַנקע ייִדענע, פֿאַרוויקלט מיט שמאַטעס, און זי זאָגט מיט אַ ביטער קול:

-קויפֿן? מיט וואָס זאָל איך קויפֿן? וואו האָב איך, אָרימע אַלמנה, געלט?

-איך וועל דיר באָרגן! ענטפֿערט דער נאַרשטעלטער וואָסיל, אינגאַנצן זעקס גראָשן!

-פֿונוואַנען וועל איך דיר באַצאָלן? קרעכצט די אָרימע ייִדענע.

-נאַרישע מענטש

-מוסרט זי דער רבי, - זע, דו ביסט אַן אָרימע קראַנקע ייִדענע און איך געטרוי דיר דאָס ביסל האָלץ, איך בין בטוח, אַז דו וועסט באַצאָלן; און דו האָסט אַזאַ שטאַרקן, גרויסן גאָט, און געטרויסטו אים נישט... און האָסט אויף אים אויף נאַרישע זעקס גראָשן פֿאַרן ביסל האָלץ, קיין בטחון נישט!

-און ווער וועט מיר איינהייצן? קרעכצט די אַלמנה, -איך האָב דען כּוח אויפֿצושטיין? מיין זון איז אויף דער אַרבעט געבליבן

-איך וועל דיר איינהייצן אויך -זאָגט דער רבי.

אונזער וואַסער־טרעגער
קוקט ניט אויף די אַלע זאַכן,
ער וויל ניט קיין עבירה טאָן!

מען האָט זיך אַזוי לאַנג געהאַ־
פּערט, ביז עס איז געבליבן, מען
זאָל צורעכט מאַכן דעם יצר־הרע.

אַלע למ"ד וא"ו צדיקים זיינען
געווען גראָבע אָרימע יידן;
אַ חוץ וואַסער־טרעגער זיינען
נאָך געווען שוסטער, האָלץ־
העקער, שטיינער־קלאַפּער וכדומה.
נאָר איינער פֿון זיי האָט געקנקט
פֿאַר אַקורצער צייט אָפּגענומען
אַ גרויסע ירושה פֿון אַ מומען,
וואָס איז געשטאָרבן אין אַלב־
סנדריא של מצרים, און ער
האָט נאָך קיין צייט ניט געהאַט
נכשל צו ווערן אינם גאָלדענעם
עגל. אַט פֿאַר זיין געלט האָט
מען אַראָפּגעבראַכט, און טאַקע
פֿון מצרים, אַ סריס. יו

מען האָט אַראָפּגעבראַכט אַ
סריס, מען האָט אים פֿאַרשטעלט
פֿאַר אַ גוטן יידן, מיט באָרד און
פּאות, מיט אַ קאַפּטאָן מיט סטראַ־
קעס, שיך און זאָקן, מיט אַן אָפּן
האַרץ און מען האָט זיך אָנגעהויי־
בן רייסן מיט יצר־הרע: אַט דאָ, ביי
דעם צדיק, וועט זיין גבורה!

דער יצר־הרע איז געקומען; וואָס
זאָל ער וויסן? ער זעט אַ ייד
מיט באָרד און פּאות און צע־
לאַכט זיך אויף אַ קול: בא,
בא, בא! אַ גרויסע זאַך אַרויס־
צוברענגען צו אַן עבירה.
אים איז גאָרנישט איינגעפאַלן,

אַז דאָס איז אַ סריס. ער דערזעט
זיך לעבן אים אַנידער, הייבט זיך
אָן מיט אים צו ווערטלען,
ריידן אַ ביסל חנופֿה, הכּמה־לאַך,
עזות־קייט, נבֿול־פּה; דער סריס
אָבער פֿאַרשטייט ניט קיין וואָרט
און גיט אַפֿילו ניט קיין שמייכל.
דער יצר־הרע איז אַזש הייזעריק
געוואָרן: דאָס ערשטע מאָל
טרעפֿט זיך אים אַזוי־פֿיל אַרבעט
ביי אַ גוטן ייִדן! ער גיט אַ פֿייף:
רחמנא ליצלן! עס באַווייזן זיך
אַלערליי נשים: גבֿאיטעס, פּראָס־
טע ווייבער, יונגע ווייבלאַך און
אַזוי נקבֿות. די קומען אָן פֿאַר־
לאַבוייז, ווי די עופֿות טמאים
אין נחש־תּבֿה אַריין, אָנגעטאָן

אויף פֿאַרשיידענע אופֿנים: מיט
קרינאָלינעס, אָן קרינאָלינעס,
פֿאַרהאָנגענע, פֿאַרשטעלטע, האַלב־
נאַקעטע, און מיט פֿאַרשיידענע
מדות: לאַבנדיקע, וויינענדיקע,
שעלטנדיקע, שרייענדיקע — אָבער
עס העלפֿט ווי אַן אַרבעס אין דער
וואַנט! אַ טייך מיט שווייס האָט
שוין דעם יצר־הרע באַגאָסן, ער
איז אַזוי מיד געוואָרן, גלייך
ער וואָלט אַ גאַנצע וואָך האָלץ
געהאַקט. און דער סריס רירט זיך
אַלץ ניט! דער יצר־הרע גיט נאָך
אַ פֿייף און ברענגט אַרויף
רחבֿ־הזונה — עס גייט ניט, באַטש
צערייס זיך! „איך וועל נאָך
מאַכן די לעצטע פּראָבע — זאָגט

דער יצר־הרע - מאכאדש! איך
וועל נאך פרווון אים א ביסל
איינרייבן!" ער כאפט דעם
סריס און קנייטשט אים, בייגט
אים, רייבט אים און גלעט אים,
ווער, וואס? דער יצר־הרע האט
אזוי לאנג אומזיסט געארבעט
איבערן סריס, ביז ער האט
אנגעהויבן כאפען ווי א גאנז:
עס האבן אים געבראכן הענט
און פיס און האט פלוצים
אנגעהויבן צו חלשן. ויצ.

די למדי־וא"ו צדיקים האבן
נאר דערויף ארויסגעקוקט. זיי
האבן גענומען דעם יצר־הרע,
געבונדן מיט דרייסיק בינטלעך
בפול־ שמונה ציצית, געקוילעט
מיט א מוהל־ מעסער, אריינגע-
רוקט אין אהייסן באק־אויוון און
פארברענט אויף קויל. נאך דעם
האבן זיי גענו-
מען דאס אש,
און, אז עס איז
געווארן א שטאר-
קער שטורעם=
ווינט, האבן זיי
עס פארשפרייט
און צעדייט אויף די פיר ווינ-
קלען פון דער וועלט. ויה:

אין הימל איז געווארן א גרוי-
סע שמחה, אויף דער ערד
א גוט יאר: א לעבן ווי אונטער
דער זון: די אומות העולם האבן
אויפגעהערט צו האלטן מלחמה:
מאן און ווייב האבן זיך ניט גע-
קריגט און די קאטשערעס מיט
די לאפעטעס האט מען נאר בא-
נוצט צו חלה באקן: אלע מלכים
האבן אהיים געלאזט דאס חייל,
די ביקסן האט מען אוועקגעשענ-
קט קליינע קינדער אויף ל"ג
בעומר, און די הארמאטן האט
מען גענומען אין די דערפער
אריין און געשטעלט פאר
סטראשאקעס אויף די פעלדער.
דעמאלט האט מען געמעגט
טייטלען מיט די פינגער אויף
יעדער הארמאט,
לאכן און חוזק
מאכן, ווייל
עס וועט אריין.
עס איז געווען
אויף דער וועלט
שלום ושלוה.

לעבעדיק, פריילעך.

עס וואָלט אַלץ גוט געווען,
נאָר די חופּה־שטאַנגען, אַזוי ווי
די זיינען געשטאַנען אין שול
אין אַ ווינקעלע, אַזוי האָט
די קיינער ניט געריהרט. אַלע
מאַנסבילן זיינען געוואָרן
פּרושים, אַלע ווייבער גבאיטעס
און צניעות - אַ גאַנץ יאָר ימי
הגבלה! רבנים, שמשים, חזנים,
שדכנים און כלי־זמר זיינען
אַרומגעגאַנגען פּוסט־און־פּאַס:
אויס חתונה־הוצאות, אויס
חתונה־קליידער, אויס נדן,
אויס חופּות-הכלל, נאָר מען
דיצט און מען לערנט!

די וועלט האָט זיך פאַרזאָרגט:
ס'טייטש? שטאַרבן שטאַרבט
מען און קיינער ווערט ניט געבאָ-
רן! עס איז אַזוינס נאָך ניט
געהערט געוואָרן! - און גאָט
ווייסט, וואָס עס וואָלט געווען,
ווען ניט דער בעלמער מלמד!
אַט הערט אויס אַ מעשה:
נאָך פאַר די למד־וא"ו צדיקימס
אסיפה: האָט אַ בעלמער
מלמד דערפילט, אַז דער יצר־
הרע דלובעט אים שטאַרק דעם
מוח... ער האָט אים געשלעפּט
אין בית־המדרש אַריין - אַך איז
מיר! - ער גייט מיט: ער איז מיט
אים געפאָרן צו אַ גוטן ייד,
מהיבא־תיתי, ער פאָרט גאַנץ
גערן: ער גייט מיט אים אין מקווה
אַריין, דער ימה־שמוניק האָלט
צו די נאָז - נאָר גיין גייט ער.

דער מלמד האט געזען, אז עס
איז שלעכט, ער קען פארלירן
דאס מלמדות, האט ער זיך
מישב געווען און איז אנטלאפן
העס, העט אין וואלד אריין... זה
זיבן יאר איז ער געווען אין וואלד,
געשלאפן אויף
דער גאלער
ערד, געגעסן פוי-
לע ווארצלען און
געזאגט תהילים
מיט זוהר. ער
איז אזוי אויסגע-
דארט געווארן,
אז מען האט
אים געקענט
דורכזען דורך
אן אויערל פון
א נאדל, און אזוי
דורכזיכטיק, אז
מען האט אים
גארניט געזען.
ער איז פראסט
געווארן א רואה
ואינו נראה, איר פארשטייט? ני
אז ער איז געקומען צו דער
מדרגה, האט ער זיך אויפגע-

הויבן צוריק צו גיין אין ישוב
אריין; אים האט זיך געדוכט,
אז איצטער איז ער שוין אויף
אייביק באפרייט פונם יצר-הרע
אז ער מעג שוין פארן אהיים.
נאר קוים איז ער ארויס פונם
וואלד - כאפט
זיך אויף פלו-
צים א שטורעמ-
ווינט, און קערט
איבער וועלטן!
דאס איז גע-
וועזן פונקט רע-
מאלט, ווען די
למד-וא"ו צדיקים
האבן צעשפרייט
דעם יצר-הרעס
אש אויף אלע
פיר עקן פון
דער וועלט. און עס
האט אים, ניט
פאר איין געדאכט
אריינגעפרושעט
א שטויב אש
אינם לינקן אויג. א שיינע מעשה!
דאס לינקע אויג האט אנגע-
הויבן צו זען אזוינע זאכן, וואס,

רחמנא ליצלן,
מען דעט ער
ניט אויף דער
גאנצער וועלט.

חונם לינקן אויג
האט זיך באלד
אנגעשטעקט
דאס רעכטע אויג.

באלד איז עס אים געקראכן
אין מוח, נאך דעם אין הארצן
אריין; איך וועל אייך ניט לאנג
ברייען - דער בעלמער מלמד איז
געווארן פול מיט יצר־הרע, און אז
ער איז געקומען צוריק אין ישוב
אריין, האט ער, וואס טוג אייך
מעשיות, צוריק אנגעשטעקט די
גאנצע וועלט. •••
מיין זיידע, עליו השלום, וואס
האט מיר דערציילט די מעשה,
פלעגט אליין זאגן, אז ווען ניט
דער בעלמער מלמד, וואלטן
מיר שוין לאנג ניט געווען אויף
דער וועלט! און ווען ער,
דער זיידע, עליו השלום, האט
געדען א חתונה, א ברית, אדער
א פדיון הבן, פלעגט ער אליין
זאגן: „דאס איז דעם בעלמער
מלמדס מלאכה; אין יעדן פון
אונז שטעקט א שטיק בעלמער
מלמד!...“ •••

ענדע

מקובלים

מקובלים

אין די שלעכטע צייטן פֿאַלט אַפֿילו התורה - די בעסטע סחורה - אויך.

פֿון דער לאַשטשיוועער ישיבה איז מער ניט געבליבן נאָר דער ראש-ישיבה - ר' יעקל - מיט איין, איינציקן תלמיד.

דער ראש-ישיבה איז אַן אַלטער דאַרער ייד, מיט אַ לאַנגער צעשויבערטער באָרד, מיט אַלטע, אויסגעלאָשענע אויגן; למך, זיין געליבטער תלמיד, איז אַ יונגערמאַן, אויך אַ דאַרער, אַ הויכער, אַ בלאַסער מיט שוואַרצע געדרייזלטע פּאות, ברענענדיקע, שוואַרצע, אונטערגעשלאָגענע אויגן, פֿאַרברענטע ליפּן, און אַ ציטעריקן שפּיציקן גאָרגל; ביידע - מיט „אויפֿגעבראַשעטע" הערצער, אַן העמדער, ביידע אין לאַבעס; דער ראש-ישיבה שלעפּט קוים נאָר אַ פּאָר מיערישע שטיוול, דער תלמיד אַן זאָקן פֿאַלן די שוסטער-שיך אַ ראָפּ פֿון די פֿיס.

דאָס איז געבליבן פֿון דער באַרימטער ישיבה!

דאָס פֿאַרימטע שטעטל האָט אַלע מאָל ווייניקער געשיקט עסן, געגעבן טעג; דיינען זיך די אָרים-בחורים צעקראָכן! ר' יעקל אָבער וויל שוין דאָ שטאַרבן, און זיין התלמיד - לייגן אים די שערבלעך אויף די אויגן.

און די ביידע ליידן אויך אַמאָל הונגער, און ווייניק עסן קומט ווייניק שלאָפֿן, פֿון גאַנצע נעכט ניט שלאָפֿן און ניט עסן - אַ חשק צו קבלה!

ממה נפשך - דאַרף מען אויף

דיין גאַנצע נעכט און הונגערן
גאַנצע טעג, - לאָז מען באַטש
דערפֿון אַ נוצן האָבן, זאָל באַטש
זיין: תענית־יום
מיט סיגופֿים,
זאָלן זיך באַטש
עפֿענען אַלע
טויערן פֿון דער

קאָפּ און הערצ-
אין דעם זיינען דאָ - זאָגט דער
ראש־ישיבה - אַ סך בחינות:
איינער קען אַ
שטיקל, איינער
אַ האַלבן, איינער
אַ גאַנצן ניגון. -
דער רבי, ז"ל,
האָט געקענט אַ

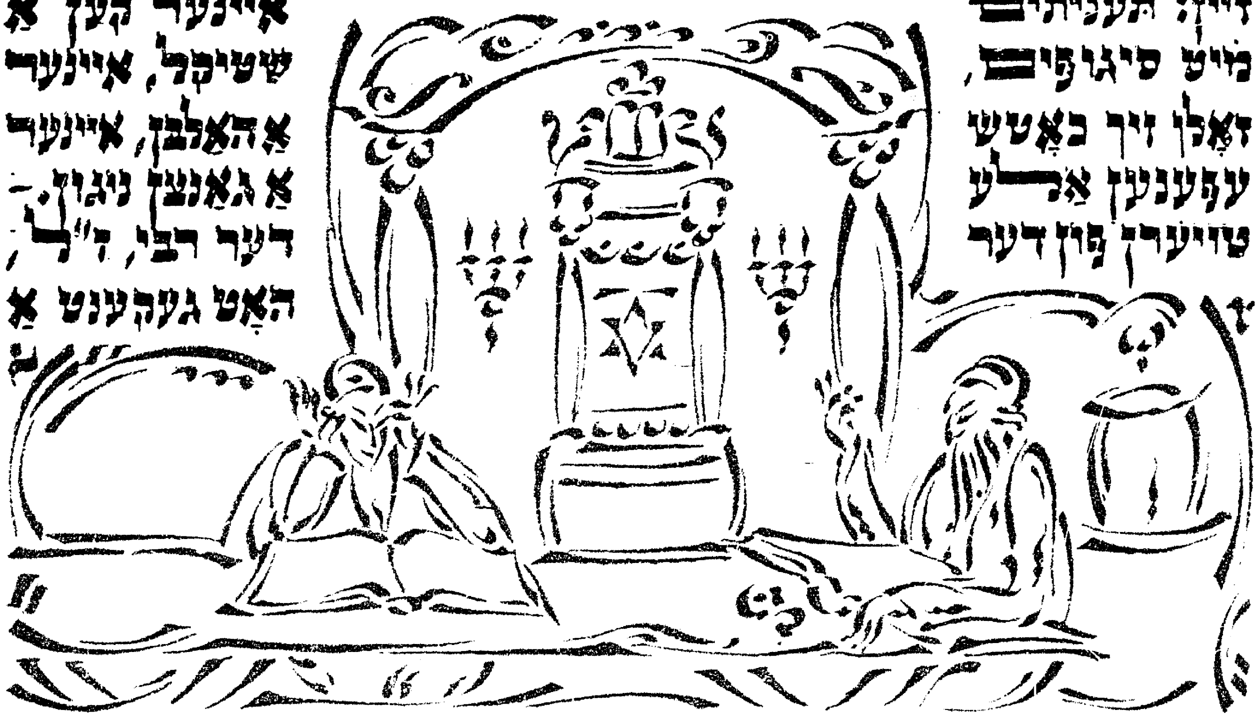

וועלט מיט סודות, רוחות
און מלאכים:
און זיי לערנען שוין קבלה אַ צייט
טינד זיצן זיי ביים לאַנגן טיש,
איינע אַליין. ביי יעדן איז צונד
נאָך מיטאָג, ביי זיי איז נאָך פֿאַר
פֿרישטיק, זיי זיינען דאָך גע-
וווינט דערצו. - דער ראש־ישיבה
פֿאַרגליידט די אויגן און רעדט;
דער תלמיד זיצט אונטערגעשפּ-
אַרט אויף ביידע הענט מיטן

גאַנצן ניגון, אפֿילו מיט אַ צושפּיל!
איך (האָט ער צוגעגעבן טרויעריק)
האָב קוים די זכיה צו אַ פֿיצעלע
אַט אַזוי גרויס...
ער האָט אָפּגעמאָסטן אַ פֿיצל פֿון
דאַרן פֿינגער און האָט ווייטער
געשוויגן:
עס איז פֿאַראַנען אַ ניגון, וואָס
מוז האָבן ווערטער... דאָס איז
נאָר אַ נידעריקע בחינה... עס
איז פֿאַראַנען אַ העכערע בחינה...

און, אריינלייגנדיק דאס האלץ האט ער געזאָגט שוין א ביסל
אין אויוון, האט דער רבי, לוסטיקער, פון די סליחות
קרעכצענדיק, געזאָגט פון סליחות דעם צווייטן פזמון...

דעם ערשטן
פזמון...
און אז ער האט
על אונטערגע-
צונדן, און דאס
האָלץ האט פריי-
לעך געברענט,

דעם דריטן
פזמון האט ער
געזאָגט, ווען
עס האט זיך
אויסגעברענט
און ער האט די
בלער פאַרמאַכט...

דער ליטוואק, וואס האט נעמיראָווער הייבט זיך אויף,
דאס אַלץ געזען, איז שוין געבלי- סליחות-צייט, יעדן פרימאָרגן,
בן א נעמיראָווער חסיד. און פליט אַרויף אין הימל אַריין,
און שפּעטער, אויב א חסיד פלעגט שוין דער ליטוואַק נישט
האט אמאָל דערציילט, אַז דער לאַכן, נאָר צוגעבן שטילערהייט:
-אויב נישט נאָך העכער!

דער
בעלמער מלמד

דער געלמער גולם

„אַ מאָל איז די וועלט אַזוי פֿאַרפּלוינצט געוואָרן מיט תאוות" - דערציילט שבנא פֿאַר אַ גאַנצן רעדל ייִדן אין בית־המדרש - אַז מען האָט מורא געקריגן, דער רבונו של עולם זאָל ניט, כביבול, פֿאַרגעסן פֿאַר גרויס גרימצאָרן די שבועה און ניט עפֿענען די טירן פֿון הימל און ברענגען אַ מבול, נאָר אָן נחן און אָן דער תיבה. עס איז, רחמנא ליצלן, געווען באו מים עד נפש – ווי זאָגט ער, ביז אַהער! עס איז אַזוי ווייט געקומען, ביז די למ"ד־וא"ו צדיקים האָבן מורא געקריגן פֿאַר זיך אַליין און זיינען זיך צוזאַמענגעקומען אויף אַן אסיפֿה: קיין בראַטקעוו. די זיינען געזעסן און האָבן געקלערט זיבן טעג און זיבן נעכט; עס איז שוין ביי די געווען אַ סברא, מען זאָל מאַכן כּלו חייב, זאָל משיח קומען, וועט נעמען אַן עק. ס'איז אָבער אינמיטן געווען אַ פּראָסטער ייִד, אַ וואַסערטרעגער, ער האָט זיך איינגעשפּאַרט ניין און ניין. ס'איז אַראָפּגעקומען אַ בת־קול, דער מלאך גבריאל האָט זיך באַוויזן, מען האָט געזאָגט, אַז מען וויל אַזוי אויפֿן הימל, אין די עולמות העליונים;

אַ ניגון, וואָס זינגט זיך אַליין,
גאָר אָן ווערטער - אַ ריינער ניגון!
נאָר דער ניגון דאַרף נאָך האָבן
אַ קול... און ליפּן, דורך וועלכע
דאָס גייט אַרויס! און ליפּן - פאַר-
שטייסטו - זיינען דאָך גשמיות!
און דאָס קול אַפילו, עס איז אַן
איידעלער גשמיות, נשמיות
איז עס!
לאָז זיין, אַז דאָס קול שטייט
אויף דער גרעניץ צווישן רוחני-
יות און גשמיות!
נאָר סיי ווי סיי דער ניגון, וואָס הערט
זיך מיט אַ קול, וואָס הענגט
אָפּ פון די ליפּן, איז נאָר נישט
ריין, נאָך נישט אינגאַנצן ריין...
נאָך ניט קיין אמתער רוחניות!...
דער אמת׳ער
ניגון אָבער זינגט
זיך גאָר אָן אַ קול...
ער זינגט זיך
אינעווייניק, אין האַרץ, אין די געדערים!
אָט דאָס איז דער סוד פון דוד
המלכס ווערטער: „כל עצמותי
תאמרנה״... אינם מאָרך פון די
ביינער דאַרף זינגען, דאָרט דאַרף
זיין דער ניגון - דער העכסטער
שבח פאַר גאָט ברוך הוא! דאָס
איז ניט דער ניגון פון אַ בשר
ודם, דאָס איז קיין אויסגע-
טראַכטער ניגון! דאָס איז שוין
אַ חלק פון ניגון, מיט וועלכן גאָט
האָט די וועלט באַשאַפן, פון דער
נשמה, וואָס ער האָט אַריינגע-
גאָסן אין איר...
און אַזוי זינגט די פּמליא של
מעלה! אַזוי האָט געזונגען דער
„ייד״, זכרונו לברכה!
דעם לימוד האָט
איבערגעהאַקט
אַ צעשויבער-
טער יונג מיט אַ

שטריק ארום די לענדען-א טרע-
גער. ער איז אריינגעקומען
אין בית-המדרש, אנידערגעשטעלט
א שיסל גריץ
מיט א שטיקל
ברויט אויפן טיש
לעבן ראש-ישיבה,
און מיט א גראב
קול געזאגט :
„ר' טעבל שיקט
דעם ראש-ישיבה
עסן" און האט
זיך איבערגע-
דרייט, און, ארויס-
גייענדיק, צוגע-
געבן: „שפעטער
וועל איך קומען
נאך דער שיסל!" הויט
ארויס, דורך דעם גראבן טרע-
גער-קול, פון דער געטלעכער
הארמאניע, האט זיך דער ראש-
ישיבה שווער אויפגעהויבן און איז,
נאכשלעפנדיק די גרויסע שטי-
וול, צוגעגאנגען צום כיור זיך וואשן
גייענדיק, האט ער ווייטער גע-
רעדט, נאר מיט ווייניקער הת-
להבות, און דער תלמיד האט אים

פון זיין ארט נאכגעיאגט מיט
די אויפגעשפיצטע אויערן און
ברענענדיקע פארחלומטע אויגן.
נאר-זאגט ווי-
טער ר' יעקל
מיט א טרויערי-
קער שטימע -
איך האב אפילו
די זכיה נישט
מושיג צו זיין,
אין מאס פאר
א בחינה דאס איז!
און וועלכן שער
דאס קומט! זעסטו,
גיט ער שוין
צו מיט א שמיי-
כל-די סיגופים
מיט די צרופים, וואס מען דארף
דערצו, די ווייס איך, און איך וועל זיי
דיר נאך אפשר היינט איבערגעבן!
דעם תלמיד קריבן שיער די
אויגן אויס; ער האלט אפן דאס
מויל צו. באפן יעדעס ווארט:
נאר דער רבי האקט אפ, ער
וואשט זיך, ווישט זיך די הענט,
זאגט „שאו ידיכם". גייט צוריק
צום טיש און מאכט, מיט צי-

צעריקע ליפּן, די „המוציא"...
מיט ציטעריקע דאַרע הענט
הייבט ער אונטער די שיסל. די
דאַרע פֿאַרדעקט איבער מיט אַ וואַ־
ריטען דונסט דאָס ביינקע פּנים;
דערנאָך שטעלט ער זיך צוריק,
נעמט דעם לעפֿל אין דער רעכטער
האַנט, און וואַרימט די לינקע האַנט
אין ראַנד פֿון שיסל, דערבײַ
צעקוועטשט ער מיט דער צונג אַן
די גאָלע דזיאָנסלעס די רעשט
„מוצא" מיט זאַלץ.
אַנגעוואַרימט דאָס פּנים מיט די
הענט, קנייטשט ער שטאַרק איין
דעם שטערן,
צײַט צוזאַמען די
בלאָנע־בלאַע
דאַרע ליפּן, און
הויבט אָן בלאָזן!
בײַ דער גאַנצער
צײַט האָט פֿון
אים דער תּלמיד
קיין אויג נישט
אַראָפּגעלאָזט.
און, בשעת דעם
רבינס ציטערדיק
מוחל איך אַקעגן

געלאָפֿן דעם ערשטן לעפֿל גריק,
האָט אים עפּעס אָנגעכאַפּט בײַם
האַרץ: ער האָט זיך פֿאַרשטעלט
דאָס פּנים מיט בײדע הענט און
האָט זיך אײַנגעאָנצן אײַנגעצויגן.
אין אַ פּאָר מינוט אַרום איז
אַרײַנגעקומען נאָך אַ יונג מיט נאָך
אַ שיסל גריץ מיט ברויט:
„ר' יוסף שיקט דעם תּלמיד אַנבײַסן!"
נאָר דער תּלמיד האָט נישט אָוועק־
גענומען די הענט פֿון פּנים.
דער ראש־ישיבה האָט אַוועקגע־
לייגט דעם לעפֿל און איז צו־
געגאַנגען צום תּלמיד, אַ ווײַלע
האָט ער מיט
שטאַלצער ליבע
אויף'ן געקוקט,
דערנאָך האָט
ער אײַנגעהילט
די האַנט אין דער
פּאָלע און אָנ־
געריט אים דעם
אַקסל.
מען האָט זיך
געבראַכט עסן,
וועקט ער אים
מיט אַ פֿינגערלען

קול. טרויעריק און לאנגזאם
האט דער תלמיד אוועק־
גענומען די הענט פון פנים. און
דאס פנים איז נאך בלאסער גע־
ווארן, און די אונטערגעשלאגענע אויגן
האבן נאך ווילדער געברענט.
איך ווייס, רבי! ענטפערט ער —
נאר איך וועל נישט עסן היינט!
דער פערטער תענית?- האט דער ראש
ישיבה געפרעגט פארוואונדערט...
און אן מיר? גיט ער — צו מיט
א פרעטענסיע.
עס איז אן אנדערער תענית -
ענטפערט דער תלמיד, - עס
איז א תענית־תשובה!
וואס רעדסטו? דו — און א
תענית־תשובה?
יא, רבי! יא תענית־תשובה...
א רגע פריער, ווען איך האט
אנגעהויבן עסן, האב איך גע־
האט א הרהור... עובר צו
זיין אויף לא־תחמוד!

אין דער זעלבער נאכט, גאנץ
שפעט, האט דער תלמיד
געוועקט דעם רבין. די זיינען
ביידע געשלאפן, זיך קעגנאיבער,
אויף בענק אין קלויז.
רבי — רבי! האט ער גערופן
מיט א שוואך קול-
וואס איז? האט זיך דער ראש־
ישיבה אויפגעכאפט דערשראקן.
איך בין צוריק געווען אין דער
הויכער מדרגה...
ווי אזוי? פרעגט דער ראש־ישיבה
נאך א ביסל פארשלאפן.
עס האט אין מיר געזונגען!
דער ראש־ישיבה האט זיך אויפגעזעצט:
ווי אזוי, ווי אזוי?

איך ווייס אַליין נישט, רבי, - האָט דער תלמיד מיט נאָך אַ שוואַכערן קול געענטפערט, איך האָב נישט געקענט שלאָפן, האָב איך מיר פאַרטיפט אין איי- ער שמועס... איך האָב געוואָלט דווקא קענען דעם ניגון... און איך האָב פאַר גרויס צער, וואָס איך קען נישט דעם ניגון, אָנגעהויבן וויינען... עס האָט אין מיר אַלץ געוויינט: אַלע אבריים האָבן געוויינט פאַרן רבונו של עולם!

דערביי האָב איך געמאַכט די צרופים, וואָס איר האָט מיר איבערגעגעבן... אַ וואונדערלעכע זאַך: נישט מיטן מויל, נאָר עפּעס אינערווייניק... פון זיך אַליין! ראַפּטום איז מיר ליכטיג גע- וואָרן... איך האָב געהאַלטן צו די אויגן, און עס איז מיר געווען ליכ- טיק, זייער ליכטיק, זייער שטאַרק ליכטיק...

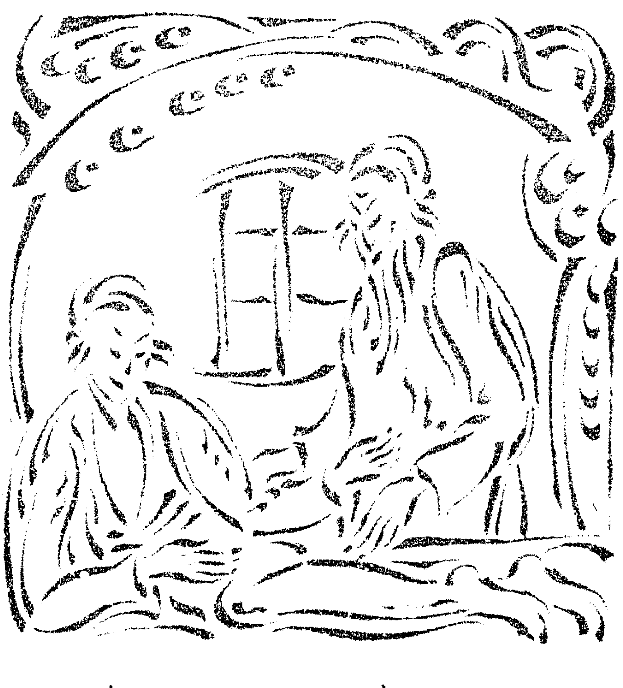

אַט! בייגט זיך צו דער ראָש-ישיבה. דערנאָך איז מיר געוואָרן פון דעם ליכט אַזוי גוט, אַזוי לייכט... עס האָט זיך מיר געדאַכט, אַז איך וועג גאָרנישט, אַז מיין גוף האָט די וואָג פאַרלאָרן, אַז איך קען פליען...

אַט! אַט!

דערנאָך בין איך געוואָרן לוס- טיק, לעבעדיק, לאַכנדיק... דאָס פּנים האָט זיך מיר נישט געדירט, די ליפּן אויך נישט, און איך האָב דאָך געלאַכט... און אַזוי גוט, אַזוי גוט, אַזוי האַרציק, אַזוי נחת - דיק געלאַכט!

אַט! אַט! אַט! - מתוך שמחה! דער נאָך האָט עפּעס אין מיר געברומט, ווי אַז אָנהייב פון אַ ניגון געברומט - דער ראָש-ישיבה איז אַראָפּגעשפּרונגען פון זיין באַנק און איז מיטאַמאָל געווען ביים תלמיד:

- נו - נו -

דער נאָך האָב איך געהערט, ווי עס
האָט אין מיר אָנגעהויבן זינגען!
וואָס האָסטו געפילט! וואָס?
וואָס? זאָג!

איך האָב געפילט, אַז אַלע
חושים זיינען מיר פאַרשטאָפּט
און פאַרמאַכט, און עפּעס אינע-
ווייניק זינגט... און אַזוי ווי מען
דאַרף-נאָר אַן ווערטער, אַט אַזוי...
ווי אַזוי? ווי אַזוי?!

ניין, איך קען נישט... פריער האָב
איך געוווסט... דער נאָך איז
פונם זינגען געוואָרן... געוואָרן...
וואָס איז געוואָרן - וואָס?...

א מין שפּילן... גלייך, להבדיל, איך
וואָלט אינעווייניק אין מיר א
פידל געהאַט, אָדער גלייך יונה
כלי-זמר זאָל אין מיר זיצן
און שפּילן זמירות, ווי ביים רבין
צו טיש! נאָר עס האָט געשפּילט

נאָך בעסער, נאָך איידעלער, מיט
נאָך מער רוחניות! און אַלץ אַן
א קול, אַן אַ שום קול, דאַמע
רוחניות!...

וואויל איז דיר! וואויל איז דיר!
וואויל איז דיר!

אַצינד איז אַלץ אַוועק! - מאַכט
טרויעריק דער תּלמיד, - עס
האָבן זיך מיר צוריק געעפנט
די חושים, און איך בין אַזוי מיד,
אַזוי מיד, אַזוי-מי-ד...! אַז איך...

רבי-האָט ער ראַפּטום אַ געשריי
געטאָן, זיך אָנכאַפּנדיק ביים
האַרצן, - רבי! זאָגט מיט מיר
ווידוי! מען איז געקומען נאָך
מיר! - עס האָט דאָרט אין פּמליא
של מעלה אַ זינגערל פאַר-
פעלט! אַ מלאך מיט ווייסע פליי-
גל!... רבי! רבי! שמע ישראל!
שמעעע... יש...

דאָס גאַנצע שטעטל ווי איין
מענטש האָט זיך געווינטשן
אַזאַ טויט, נאָר פאַרן ראש-ישיבה
איז נאָך ווייניק,

נאָך אַ פּאָר תּניתים, קרעכצט
ער, - וואָלט ער שוין גע -
שטאָרבן „בנשיקה"!

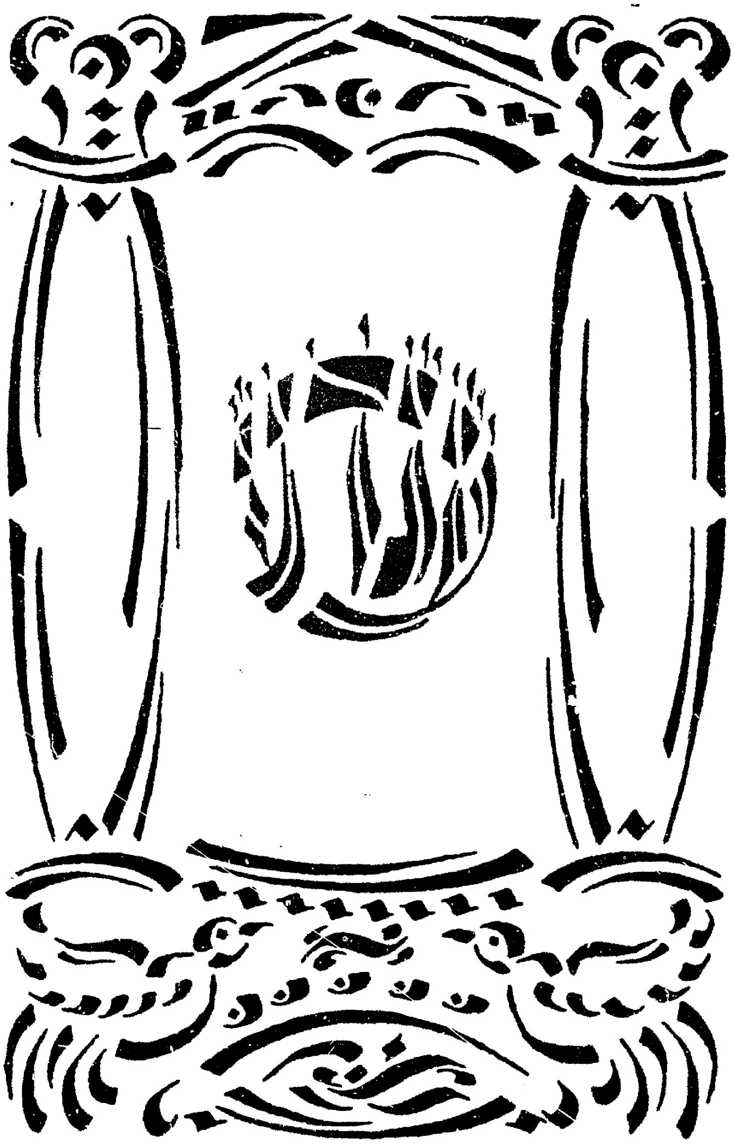

דאס בוך איז אויסגעפערטיקט געוואָרן אין
דער דרוקעריי מירסקי אונטער דער
אויפזיכט פון י. דעטבינסקי.

Este libro se terminó de
imprimir en los talleres
gráficos de A. MIRSKY,
Juan Jaurés No. 325,
el 25 de Noviembre 1949.

IMPRESO EN ARGENTINA
PRINTED IN ARGENTINE

פרייז: בראָשירט — .10 $
געבונדן — .20 $

איבערדרוקן אָן דער דערלויבעניש
פון פארלאַג „יידבוך" — פארבאָטן.